

WSTĘP

1. Podstawa prawna opracowania

Podstawami prawnymi opracowania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Białowieża są:

- a) art. 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity z 1999 r. Dz. U. nr 15 poz. 139).
- b) uchwała nr XVII/98/96 Rady Gminy w Białowieży z dnia 6 września 1996 r.
- c) umowa o dzieło Nr 1/99 z dnia 6 kwietnia 1999 r. zawarta między Zarządem Gminy w Białowieży a głównym projektantem „Studium”

2. Przedmiot studium

Przedmiotem studium są:

- 1) Uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z:
 - a) dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
 - b) występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
 - c) stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
 - d) prawa własności gruntów,
 - e) jakości życia mieszkańców,
 - f) zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.
- 2) Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy:
 - a) obszary objęte ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego i przewidziane do objęcia ochroną oraz zagrożenia środowiskowe,
 - b) obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy,
 - c) obszary zabudowane,
 - d) obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę,
 - e) kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym do wytyczenia ścieżek rowerowych,
 - f) obszary, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe,
 - g) polityka przestrzenna gminy i zadania do realizacji celów rozwoju,
 - h) obszary przewidywane do realizacji zadań i programów wynikających z polityki przestrzennej państwa na obszarze województwa.

3. Części składowe Studium

Na Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Białowieża składają się:

- a) rysunek uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy Białowieża w skali 1 : 25 000,
- b) rysunek kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Białowieża w skali 1 : 25 000 i wsi Białowieża w skali 1 : 10 000,
- c) tekst studium,
- d) dokumenty formalno – prawne,

4. Podstawowe informacje o gminie Białowieża

Gmina Białowieża położona jest we wschodniej części województwa podlaskiego, w powiecie hajnowskim w odległości ok. 80 km na południowy wschód od Białegostoku i graniczy z gminą Hajnówka i Narewka oraz od wschodu z Republiką Białoruś.

Powierzchnia gminy w granicach administracyjnych wynosi 203,2 km², co stanowi 1,0 % powierzchni województwa podlaskiego i 12,5 % powierzchni powiatu hajnowskiego.

Gmina podzielona jest na 8 sołectw, w których występuje 12 wsi.

Ludność gminy wynosi 2919 osób, w tym kobiety stanowią 49 %. Na 100 mężczyzn przypada 96 kobiet.

Ludność gminy stanowi 0,23 % ludności województwa podlaskiego i 5,4 % ludności powiatu hajnowskiego.

Gęstość zaludnienia na obszarze gminy wynosi 14,3 osób na 1 km², wobec 61 w województwie podlaskim i 33 w powiecie hajnowskim.

W strukturze użytkowania gruntów dominują lasy, które stanowią aż 87,5 % powierzchni gminy. Są to kompleksy leśne Puszczy Białowieskiej. Użytki rolne stanowią zaledwie 7,6 % obszaru gminy (59,7 % w woj. podlaskim), dlatego też rolnictwo nie jest mocną stroną gospodarki gminy. Na 1 mieszkańca gminy przypada zaledwie 0,5 ha użytków rolnych (w woj. podlaskim 0,98 ha).

Podstawową formą własności użytków rolnych jest gospodarka indywidualna. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego bez działek rolnych wynosi zaledwie 3,57 ha.

Środowisko przyrodnicze gminy nie jest zdegradowane. Gmina jest uboga w powierzchniowe zasoby wodne.

Najważniejszym i najcenniejszym obszarem przyrodniczym gminy o znaczeniu światowym jest obszar Puszczy Białowieskiej z wydzielonym obszarem Białowieskiego Parku Narodowego.

Na terenie gminy występuje szereg obiektów o wartościach zabytkowych i kulturowych, w tym o wartościach archeologicznych. Wartości te świadczą o historycznym bogactwie osadnictwa tych ziem.

Ludność gminy od szeregu lat wykazuje tendencję spadkową. W latach 1946 – 1997 łączny ubytek ludności gminy wyniósł 885 osób tj. o 23,3 %. Na spadek ten zaważyła głównie migracja ludności w wieku 0 – 17 lat oraz wzrost udziału ludności w grupie produkcyjnej, co nie rokuje dobrej sytuacji demograficznej w przyszłości.

Ludność rolnicza w gminie stanowi 53,5 % ludności gminy, co jest odzwierciedleniem małej efektywności rolnictwa. Zatem głównym utrzymaniem ludności jest praca poza rolnictwem. W działach poza rolnictwem indywidualnym zatrudnionych jest 648 osób, co stanowi 56,2 % ogółu zatrudnionych mieszkańców gminy. Ogólna aktywność zawodowa mieszkańców wynosi 39,5 %.

Bezrobocie w gminie w liczbie 109 osób w 1997 r. stanowi ok. 7,1 % ludności w wieku produkcyjnym.

Wskaźnik obciążenia demograficznego liczony ilością osób w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym wynosi w gminie 893, wobec 745,5 w województwie podlaskim i 805,9 w powiecie hajnowskim.

Wykształcenie ludności gminy jest o wiele lepsze niż średnio w województwie podlaskim. Jest to efekt występowania na terenie gminy szeregu placówek naukowych, zatrudniających dużo osób z wyższym wykształceniem.

Warunki mieszkaniowe, liczone ilością zasobów mieszkaniowych są w gminie lepsze od średnich dla województwa podlaskiego. Na 1000 mieszkańców przypada w gminie 360,7 mieszkań (304,8 w województwie) ale ich jakość pod względem wyposażenia w urządzenia komunalne jest gorsza.

Wyposażenie gminy w podstawowe urządzenia infrastruktury społecznej jest gorsze niż średnio w województwie podlaskim. Np. w zakresie opieki zdrowotnej na 10 000 mieszkańców jest 3,4 lekarzy (w województwie 23,4).

Główną funkcją gminy jest funkcja ekologiczna związana z funkcjonowaniem Puszczy Białowieskiej oraz funkcja turystyczna a także naukowa.

W Białowieży znajduje się szereg placówek naukowych o znaczeniu ogólnopolskim oraz szereg instytucji o znaczeniu regionalnym (Stacja Geobotaniczna Uniwersytetu Warszawskiego, Zakład Badania Ssaków Polskiej Akademii Nauk, Instytut Badawczy Leśnictwa – Zakład Lasów Naturalnych, Dyrekcja Białowieskiego Parku Narodowego, Zespół Szkół Leśnych, Straż Graniczna).

W Białowieży znajduje się kilkanaście obiektów wypoczynkowych dla turystów oraz niezłe rozwinięta baza gastronomiczna.

Pozarolniczą działalność gospodarczą prowadzi na terenie gminy 191 podmiotów gospodarczych – głównie osób fizycznych, co świadczy o dość

dużej przedsiębiorczości mieszkańców gminy. Najwięcej podmiotów gospodarczych prowadzi działalność gospodarczą związaną z usługami leśnymi i przeróbką drewna (w tym rzemiosło artystyczne, pamiątkarstwo)

Również budżet gminy należy uznać za dobry. W przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy zarówno dochody, jak też wydatki są w gminie Białowieża wyższe niż średnio w województwie podlaskim i w powiecie hajnowskim. Szczególnie w zakresie podatków i opłat lokalnych, które są w gminie Białowieża większe niż w powiecie i województwie widać, że gospodarka gminy jest dość prężna (z wyjątkiem rolnictwa).

Na inwestycje gminne wydaje się w gminie 22,3 % wydatków budżetowych (30,5 % w powiecie hajnowskim i 23,9 % w województwie podlaskim), ale np. w roku 1995 udział inwestycji stanowił w wydatkach budżetu gminy aż 60,4 %.